

Skötselplan för Bråtarnas naturreservat i Strängnäs kommun

Foto: Peter Lantz

Inledning

En skötselplan är ett vägledande dokument i första hand framtagen till förvaltaren (Länsstyrelsen i Södermanlands län) av reservatet för arbetet med att nå reservatets syfte. Skötselplanen kan, inom ramen för syfte och föreskrifter, revideras vid behov. Länsstyrelsen ansvarar för revidering och fastställande av skötselplanen.

Beskrivning av naturreservatet

Översikt

Bråtarnas naturreservat är 26 hektar stort och ligger ca 10 km sydväst om Strängnäs centralort. Det är i huvudsak en barrblandskog med stor variation i träddimension och trädålder samt med flera trädskikt. Fram till 2018 fanns gott om gamla granar men många av dessa har dött av granbarkborreangrepp. De äldsta träden i området utgörs istället av grovgrening senvuxen tall på hållmark. En ny generation gran är på väg upp i de lägre delarna och det finns partier med björk. Skogen är bitvis luckig. Området har aldrig kalavverkats och sannolikt har skogen betats längre tillbaka i tiden. Det finns en hel del strukturer såsom död ved. En karaktärsart för området är knärot.

Uppgifter om naturtyper, arter och bevarandevärden

Uppskattade arealer (hektar) av naturtyper*:

Skogsmark	24,5 varav 23,9 produktiv
Tallskog (utanför våtmark)	10,0
Granskog (utanför våtmark)	4,5
Barrblandskog (utanför våtmark)	9,3
Lövblandad barrskog (utanför våtmark)	0,7
Exploaterad mark	1,5
Totalt	26 hektar

* Klasser och arealer enligt NMD (Nationella Marktäckedata)

Prioriterade bevarandevärden

Naturtyper	Talldominerad skog och barrblandskog
Strukturer (landskapselement)	Död ved och gamla träd
Växt- och djursamhällen	Marksvampar
Arter	Knärot
Friluftsliv	Tystnad och naturupplevelser i skogsatmosfär

Naturgeografiska förhållanden

Bråtarna ligger omkring 50 meter över havsnivån.

Bergart: i huvudsak tonalit-granodiorit.

Jordarter: I de centrala delarna av området är det urberg. I de lägre delarna finns sand, glacial lera och normalblockig sandig morän.

Det finns inga sjöar eller vattendrag inom området. Hydrologin är relativt opåverkad förutom ett par diken.

Karaktäristiskt för området är de hållmarker dit den äldsta tallskogen är koncentrerad.

Nedanför hållmarkerna växte tidigare en frodig granskog. Sedan de stora granbarkborreangreppen startade 2018 har dock de flesta äldre granar dött. Det finns således gott om död ved och en ny generation gran är på väg upp.

Historisk och nuvarande markanvändning

Skogsbruk har bedrivits men området har aldrig kalavverkats med moderna metoder. Småskalig kolningsverksamhet har bedrivits.

Biologiska bevarandevärden

I tabell 1 redovisas några av de mest intressanta artfynden från området.

Tabell 1. Rödlistade arter och ett urval av fridlysta arter som registrerats i objektet. Fynden är hämtade från Artportalen. Rödlistekategori följer SLU Artdatabanken (2025). Rödlistade arter i Sverige 2025, SLU, Uppsala. NT = nära hotad, VU = sårbar, EN = starkt hotad, F = fridlyst art.

Svenskt namn	Vetenskapligt namn	Rödlistad/ S/fridlyst	Notering (förekomst, lokal mm)
Kärlväxter			
Knärot	<i>Goodyera repens</i>	VU/F	Väl spridd
Svedjenäva	<i>Geranium bohemicum</i>	NT	Enstaka 2023
Humlesuga	<i>Betonica officinalis</i>	EN/F	
Nattviol	<i>Platanthera bifolia</i>	F	
Fåglar			
Tjäder	<i>Tetrao urugallus</i>	F	Enstaka
Trädlärka	<i>Lullula arborea</i>	F	
Spillkråka	<i>Dryocopus martius</i>	F	
Talltita	<i>Poecile montanus</i>	NT/F	
Sparvuggla	<i>Glaucidium passerinum</i>	NT/F	
Pärluggla	<i>Aegolius funereus</i>	EN/F	2013
Järpe	<i>Tetrastes bonasia</i>	F	2018
Svampar			
Fyrflikig jordstjärna	<i>Gastrum quadrifidum</i>	NT	
Svartvit taggsvamp	<i>Phellodon connatus</i>	NT	
Orange taggsvamp	<i>Hydnellum aurantiacum</i>	NT	
Dofttaggsvamp	<i>Hydnellum suaveolens</i>	NT	

Kulturhistoriska värden

Det finns ett par skogsbrukslämningar efter kolningsverksamhet inom området. Det gäller L1982:5950, L 1982:5990 och L1982:6558 som samtliga är registrerade som övriga kulturhistoriska lämningar, ÖKL. Försiktighet behöver iakttas runt dessa lämningar. Även okända kulturlämningar är skyddade enligt 2 kap. kulturmiljölagen och ska vid upptäckt omedelbart anmälas till Länsstyrelsen.

Värden för friluftsliv

Området är skyddat för sina naturvärden. Friluftsliv är inte med i syftet. Det kommer således inte inrättas några anordningar för friluftslivet utöver basnivån målad gräns och reservatskylt.

Besökare av området har troligtvis lockats dit för att plocka bär och svamp, gå en promenad eller bara njuta av stillheten.

Slitage och störningskänslighet

Det lilla friluftsliv som kommer att bedrivas bedöms inte leda till oönskat slitage eller till negativ påverkan på naturreservatets värden.

Värden för forskning

Området skulle kunna vara av intresse för studier inriktade på hur ett naturskogsområde utvecklas efter angrepp av granbarkborre.

Plan för områdets skötsel

Generella riktlinjer och åtgärder

Då området är drabbat av granbarkborreangrepp är Länsstyrelsen även öppen för en dialog med fastighetsägaren kring utformning och bekostnad av åtgärder för att bekämpa storskaliga insektsangrepp.

Åtgärder för arter och naturtyper som omfattas av åtgärdsprogram, fastställda av Naturvårdsverket, ska utföras i enlighet med programmet då det berör området, i den utsträckning det är förenligt med skötselplanen.

Inom reservatet ska sådana arter som betraktas som invasiva främmande arter i möjligaste mån hållas efter. I första hand genom att hindra förekomsten helt och i andra hand genom att förhindra så att de sprider sig inom eller till angränsande områden. Främmande arter är djur, växter och svampar som naturligt inte funnits i landet, utan som tagits sig hit med hjälp av människan. Vissa av dem har lyckats sprida sig vidare ut i naturen och påverkar förekomsten av de naturligt förekommande arterna negativt genom att till exempel konkurrera ut dem. Sådana arter betraktas då som invasiva främmande arter. Dessa kan skada den biologiska mångfalden och ekosystemen samt ha negativa effekter på jord- och skogsbruk och andra ekosystemtjänster.

Vid skötselåtgärder ska forn- och kulturlämningar särskilt beaktas. Rójning, gallring och avverkning kräver inte tillstånd enligt kulturmiljölagen, under förutsättning att den sker på ett sådant sätt att lämningarna inte skadas eller förändras. Det innebär till exempel att:

- Eventuell körning med skogsmaskin ska ske på tjälad mark eller under sådana väderförhållanden så att markskador inte uppstår.

- Enskilda lämningar får inte köras över eller belamras med ris.
- Träd skall fällas ut från lämningen för att undvika släpskador.
- Forn- och kulturlämningar ska grovrensas på kvistar och annat skogsavfall.
- Om tidigare okända fornlämningar och/eller fornfynd påträffas ska dessa omgående anmälas till länsstyrelsen.

Åtkomst vid förvaltning

För åtkomst till reservatet behöver Länsstyrelsen erhålla rättighet att använda befintliga vägar. Det kan exempelvis ske genom servitut, nyttjanderätt eller genom andelar i en gemensamhetsanläggning.

Skötselområde 1: talldominerad skog

Beskrivning

Flerskiktad talldominerad skog av naturskogskaraktär. Ungefär hälften av reservatet består av denna naturtyp.

Bevarandemål

Det ska vara talldominerat med ett glest och ljust trädskikt där ett stort inslag av gamla träd och grova, spärrgreniga individer ingår. Äldre träd ska ha förutsättningar att bli mycket gamla. Död ved ska finnas i form av torrakor och lågor i olika dimension och ålder. Solexponerad död ved ingår och erbjuder habitat för vedlevande insekter. Det ska finnas spår av brand eller brandliknande åtgärder.

Skötselåtgärder

Tallens ekologi ska vara vägledande för skötseln.

Naturvårdsbränning, eller störningsefterliknande skötsel, bör genomföras med lämpligt intervall i de områden förvaltaren anser passande. Några av de åtgärder som bör prioriteras är tillskapande av lämpligt substrat för vedlevande insekter knutna till tall, friställning av gamla träd för att få dem solbelysta och frihuggning av lämpliga träd som ska kunna växa sig grova och spärrgreniga. Hantering av riskträd vid vägar. Skogsbete är önskvärt.

Skötselområde 2: barrdominerad blandskog

Beskrivning

Flerskiktad grandominerad barrblandskog av naturskogskaraktär. Träden har relativt hög medelålder. Det finns en hel del lövträd så som björk och asp men även sälg förekommer. I de blötare partierna finns mindre bestånd av klibbal.

Bevarandemål

En olikåldrig barrblandskog som får utvecklas genom intern dynamik. Utvecklingen ska sträva mot ett naturskogsliknande tillstånd med olikåldrighet, luckighet i trädskiktet samt inslag av lövträd och buskar. Många träd ska ha förutsättningar att bli gamla. Det ska finnas rikligt med död ved i form av torrakor och lågor i olika dimensioner och nedbrytningsstadier. Fältskiktet ska vara rikt på örter och marksvampar.

Skötselåtgärder

Områden med barrblandskog lämnas i huvudsak till fri utveckling genom intern dynamik. Frihuggning av värdefulla träd är lämpligt att utföra. Återvätningsåtgärder bör utföras. Lövträd gynnas. Hantering av riskträd vid vägar. Skogsbete är önskvärt. Skötselåtgärder kan också bli aktuella för att förhindra spridning av granbarkborre och andra insektsangrepp på barrträd.

Friluftsliv*Beskrivning*

Området bedöms ha relativt få besökare. De som ändå besöker området kan få fina naturupplevelser i skogsatmosfär. Någon bebyggelse finns inte i direkt anslutning till området. Det finns några mindre stigar genom området.

Bevarandemål

Området kan upplevas på egen hand. Inga anordningar eller leder för friluftslivet kommer att anläggas. Information om områdets värden ska finnas på en eller två informationstavlor i anslutning till reservatsgränsen och på länsstyrelsens webbplats. Informationen ska hållas aktuell och informationstavlor och gränsmarkeringar ska vara i gott skick. Det innebär basnivå (målklass 5) enligt dokumentet Besöksklassning av naturreservat i Södermanlands län (2021).

Skötselåtgärder

Uppmärkning och underhåll av naturreservatets gränser.

Uppsättning och underhåll av en eller två informationsskyltar. Förvaltaren avgör lämplig placering och utformning.

Borttagande av riskträd vid vägar.

Information om reservatet hålls aktuell via Länsstyrelsens digitala informationskanaler.

Då naturreservatet inte har några anordningar/leder för friluftslivet åligger det inte reservatsförvaltningen att underhålla de mindre stigar som finns.

Upplysningar

Jakt

Jakten har inte reglerats i reservatsbeslutet eftersom jakten inte har bedömts av betydelse för att säkerställa syftet med skyddet.

Uppföljning av skötselåtgärder

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av genomförda skötselåtgärder. Uppföljningen ska sedan ligga till grund för eventuell omprövning av skötselplanen.

Kostnader och finansiering

Skötselåtgärder bekostas av förvaltaren. Uppföljningen bekostas av Naturvårdsverkets anslag för skötsel av skyddad natur.

Bilaga

3.1 Skötselplanekarta

